

OSSERVATORIO LETTERARIO

*** Ferrara e l'Altrove ***

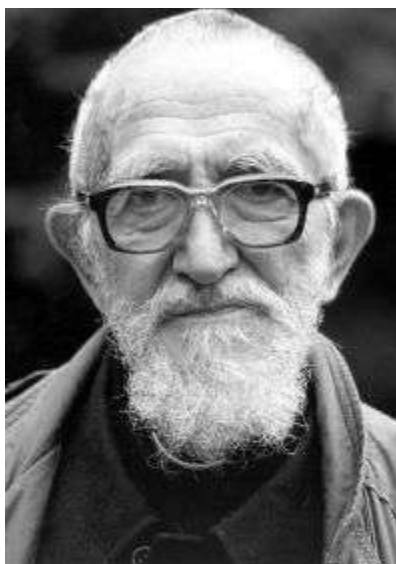
Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese

Ferrara, 2005. október 28., péntek

Hit és társadalom

A KATOLIKUS EGYHÁZ SOKKJA... A VATIKÁN KIHÍVÁSA...

– Szerkesztette: © Dr. Bonaniné Tamás-Tarr Melinda –

22 éve megszokott napilapom, az «*il Resto del Carlino*» címlapján Pierre Bazin abbé, a leghíresebb és legnépszerűbb francia pap, a legszegényebbek szószólója színes fényképe mellett hatalmas piros betűkkel

olvasható: «Bevallom, nem vagyok szűz». s az olasz sajtó máris skandalumként kezeli az ügyet: a következő címekekkel ellátva: «Botrány – Az Emmaus alapítójának megkísértései, abbé Pierre, sokvallomása: «Engedtem a nő utáni vágyak». Nem sokkal a XI. Szinódus befejezése után, ahol kétszázötven püspök gyűlt össze a világ minden részéről a Vatikánban, és három hétig arról tanácskoztak, milyen változtatásokat ajánljanak a pápa figyelmébe a katolikus egyház irányításával kapcsolatban, ahol téma volt a papi cölibátus kérdése is. Végül döntöttek: minden úgy jó, ahogy van.

Az alábbi vallomással kezdődik a párizsi tudósítónk cikke: «Előfordult időnként, hogy engednem kellett a kívánság erejének, de csak átmenetileg. soha nem volt rendszeres kapcsolat,

mert nem engedtem, hogy a szexuális vágy gyökeret eressen.» A most augusztus 5-én 93. életévét betöltött «Isten rebellisének» titulált abbé az egyház mozdulatlan, hatalmas tengerére («Mare Magnum della Chiesa») hajította kis bombáját, amit már jó ideje nagyon laposnak és szűk látókörűnek (korlátolt) tart. Ezen vallomásai a francia Plon Kiadónál most megjelent «*Istenem... Miért?*» c. könyvében olvashatók.

«Megismertem a szexuális vágyat s az azt követő ritka megelégedettsége, de ez az élvezet számomra egy igazi inspirációs forrás volt, mert éreztem hogy nem volt autentikus» - írja Pierre abbé beismerve, hogy voltak szexuális kapcsolatai nőkkel, még ha csak szórványosan is. Így megszegve a Katolikus Egyház által megkövetelt szüzességi fogadalmat.

Ezenkívül hangoztatja, hogy a papok nősülése mellett van. Ezt kiegészíti azzal, hogy nem érti milyen okok miatt kell továbbra is tiltani a nőknek a papi hivatást. ebben a memoárgyűjteményben, amit Frédéric Leonir szociológussal szerkesztett bátran, minden félelem nélkül szembe helyezkedik a legégetőbb mai tabu-kérdésekkel. A cikkben olvasható még a további vallomása: «Éreztem, hogy teljesen megelégedhessünk, szükséges, hogy a szexuális vágy a teljes, gyengéd, összhangban lévő szerelmi kapcsolat kifejezésében teljesedjék ki. Most, egy hasonló relációmban kizárt ebből a választott életem: nem tettem mást, mint csak boldogtalaná a nőket és saját magamat marcangoltam a kétféle élet összeegyeztethetlensége miatt. [...] meg vagyok győződve arról, hogy léteznek az Egyházban nős és nőtlen papok papok akik

képesek teljesen az imának és másokért szentelni magukat. Ami a női rendet illeti, soha nem értettem, hogy II. János Pál és Ratzinger miért tiltották el őket ettől a hivatástól. A fő érv-argumentum ezzel kapcsolatban, hogy Jézus nem akart nőket az apostolok között: ennek az érvnek semmi köze a teológiához, és s immár ez átlép a szociológia határain túlra.»

A homoszexuálisok közötti házassággal kapcsolatban inkább «szövetség»-ről szeret beszélni a «házasság»-igal szemben. Azon sem csodálkozna, ha II. János Pál utódja, XVI Benedek pápasága alatt két liberális szabályzatot vezetne be: engedélyezné az elvált újráházasodottaknak az oltárszentséghez járulást és pappá szentelni azokat a nős férfiakat, akik már felnevelték gyermekeiket. Ezzel az Egyház kétség kívül megoldhatná a papi hivatások hiányát...

Pierre abbé bátor, előre kiszámíthatatlan, sokat vitatott a spirituális szabadságának rendíthetlensége miatt. A közelmúltban is erősen kritizálták, mert vita tárgyává helyezte Jézus és Mária Magdolna közötti igazi kapcsolatot: szerinte nem létezik semmiféle komoly teológiai téma arról, hogy Jézusnak ne lettek volna szexuális tapasztalatai. Mindenesetre, akár volt, akár nem; ez semmit sem változtat a keresztény hiten.

Hosszú évek óta foglalkoztat engem is ez a kérdés is. A «rebellis abbé» esete kapcsán eszembe jut, hogy mindezzel kapcsolatban, 1993-ban írtam olaszul egy vaskos, azóta is kiadatlan, 241 oldalas «*Alapvető igazságtalanságok*» («*Ingiustizie fondamentali*») c. kéziratos könyvemben egy harcias tanulmányt éppen abból az alkalomból, hogy II. János Pál kategorikus nemet mondott a nők papi hivatásával kapcsolatban. Annak ellenére, hogy a nők kizárása egyáltalán nem dogma. Ezt az akkori kardinális, jelenlegi pápa, J. Ratzinger is megerősítette. Akkor miért ez a nagy ellenállás. Ugyanez a helyzet a papi nősüléssel kapcsolatban is. És ez sem dogma:

A kereszténység első századaiban nem volt kötelező egyházfegyelmi előírás, hogy a papok nőtlenek legyenek. Az első utalás a papi cölibátusra Kr. u. 300 körül tartott, spanyolországi elvirai (nem egyetemes) zsinat 27. és 33. kánonjában található. Ezek a kánonok regionális érvénnyel megtiltják a püspököknek, papoknak és diakónusoknak a házasságot. Ez azonban nem volt kötelező erejű az egész egyház számára. Az egész nyugati egyház számára kötelező érvénnyel VII. Gergely pápa (1073-1085) rendeli el, hogy diakonussá, pappá, illetve püspökké csak nőtlen férfiak szentelhetők, és ezek az egyházi személyek a szentelésük után sem köthetnek érvényes házasságot.

A Rómától 1054-ben elszakadt görögkeletiek kisebbik része 1439-ben a Firenzei Egyetemes Zsinat alkalmával visszatért a katolikus egyházba. Ezek a görög szertartású római katolikusok (közismert néven görögkatolikusok). Számukra Róma engedélyezte, hogy lehetnek nős papjaik, de a papszentelést követően a görögkatolikus pap sem köthet érvényes házasságot. Görögkatolikus püspökké pedig csak nőtlen pap szentelhető.

A II. Vatikáni Egyetemes Zsinat (1962-1965) atyáinak egy része a kötelező papi cölibátus eltörlése mellett volt, de VI. Pál pápának kifejezett intézkedése folytán a zsinat nem foglalkozhatott ezzel a kérdéssel. A legújabb (1983-as) Codex Iuris Canonici 277. kánonjának 1. §-a kötelezőnek mondja ki továbbra is a latin szertartású klerikusok részére a cölibátust. Hasonlóan intézkedik az 1041. kánon 3. §-a, és az 1087. kánon szerint a diakonus, pap és püspök nem köthet érvényes házasságot.

Már ebből is látható, hogy tájékozatlanság „cölibátus dogmájáról” beszélni, hiszen a nős papság több mint 1000 éven át a nyugati egyházban is elfogadott volt, és a görögkatolikus papság számára ma is elfogadott gyakorlat. Ez a kérdés nem dogmatikai, hanem egyházfegyelmi (disziplináris) ügy. S amíg a dogmák változtathatatlanok, az Egyház bármely egyházfegyelmi jogszabályát a mindenkori pápa akár egy tollvonásával hatályon kívül helyezheti.

A papi nőtlenség nem dogma, és nem is lehet az. Az Egyház ugyanis dogmának csakis azt mondhatja ki, amit a kinyilatkoztatás (vagyis a Szentírás, illetve a Szentagyomány) tartalmaz. (Szentagyomány — teológiai értelemben — az, amit az apostolok élőszóval hirdettek, de le nem írtak. A Szentagyomány az utolsó apostol halálával, vagyis Kr. u. 100 körül lezárult. Ezért világos, hogy Szent Ágoston és a többi egyházatyák tanítása egyáltalán nem tartozik a Szentagyományhoz.) Márpedig sem a Szentírás, sem a Szentagyomány nem szól arról, hogy Isten kötelezővé tette volna, hogy a papok, illetve püspökök nőtlenek legyenek. Az evangélisták beszámolójából ismeretes, hogy a későbbi főapostol, Péter, nős volt, hiszen Jézus meggyógyította az anyósát. Jézus maga a nőtlenséget soha senki számára nem tette kötelezővé. „Van, aki a mennyek országáért önként mond le a házasságról. Aki fel tudja fogni, fogja fel!” (Mt 19,12) – mondja a tanítványainak. Ebben a mondatban lényeges szó az „önként”, és lényeges körülmény a „mennyek országáért” hozzátétel. Szó sincs tehát itt kötelező papi cölibátusról, de még az sem derül ki e mondatból, hogy teljes életre szóló, vagy csak időleges lemondásról van-e szó.

Szent Pál, aki nem volt házas, szintén nem tette kötelezővé senki számára sem a nőtlenséget. „Szeretném..., ha mindnyájan olyanok volnátok, mint én magam, de hát mindenki saját ajándékát kapta Istentől, az egyik ilyet, a másik olyat.” (1Kor 7,7) – írja a korintusiaknak. Majd más helyen ezt így fejti ki: „A szüzeket illetően nincs külön parancsom az Úrtól, tanácsot azonban adok... Azt tartom, hogy a mostani megpróbáltatások miatt ez az állapot ajánlható; jó, ha így marad az ember... De ha meg-nősülsz, nem vétkezel...” (1Kor 7,25-28) E mondatban lényeges szavak: „a mostani megpróbáltatások miatt”, ami azt mutatja, hogy itt nem abszolút érvényű, hanem – ahogy több német biblikus értelmezi – „zeitbedingt”, illetve „situationbedingt” (azaz időhöz kötött, illetve egy bizonyos szituáció keretei között érvényes) tanácsról van szó.

A Szentírás szerint Isten férfinak és nőnek teremtette az embert. „Így szólt az Úristen: «Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkotok neki segítőtársat, aki hasonló hozzá.»” (Ter 2,18-19). „Isten megteremtette az embert,... férfinak és nőnek teremtette. Isten megáldotta őket: Sokasodjatok és szaporodjatok, töltsétek be a földet.” (Ter 1,27-28) Világos tehát, hogy a férfi-nő mivolt, továbbá a szexuális élet Isten akaratára, sőt parancsára! Miért tette kötelezővé VII. Gergely a nyugati egyházban a cölibátust? A nagyon elterjedt vélekedés szerint azért, hogy a földbirtokok megmaradjanak egyházi tulajdonban, de ne legyenek felosztva az egymást követő örökösök között.

Ám ez teljesen téves magyarázat, több okból. Először is, történelmi tény, hogy VII. Gergely idejében meglehetősen laza erkölcsi életet élt a papság jelentős része. Ennek ellensúlyozását célozza a clyni-i reform, és ennek keretén belül a kötelező cölibátussal akart a pápa rendet teremteni a papok életében. Másodszor, amit köztudott, a középkorban az állam és az egyház annyira egybeforrott, hogy az egyház kérésére bármely uralkodó készséggel törvénybe iktatta volna az egyházi birtokok elidegenítésének, feloszthatóságának tilalmát, ami elégséges módon elejét vette volna az egyházi nagybirtokok felaprózódásának, még a papok házasodása mellett is. Ezért tehát nem lett volna szükség cölibátusra: Harmadszor, már régen nincsenek egyházi nagybirtokok, mégis fennmaradt mindmáig a latin szertartású katolikus papok kötelező cölibátusa!

A kötelező cölibátus legmélyebb oka teológiai természetű, ami visszavezethető Szent Ágoston (354-430) teológiai nézeteire, amelyekben mindvégig érezhető korábbi manicheus korszakának hatása: a házasságot ő mintegy szükséges rossznak, a szaporodás szükséges eszközének és a rendetlen érzeki vágyak legális kielézési lehetőségének tartotta. Szent Ágoston óriási tekintélye miatt általánosan elfogadottá vált a katolikus egyházon belül az a felfogás, hogy a szűzi állapot tökéletesebb, mint a házasság állapota. Sokáig tartotta magát az a tan, hogy a nemi aktus elsődleges célja a gyermeknemzés, ami viszont a tradicionális tomista teológia alapján is elfogadhatatlan. Lehetetlen ugyanis, hogy ugyanannak az aktusnak több elsődleges célja legyen, hiszen az elsődleges cél határozza meg annak jellegét, aktusnak csakis egy jellege lehet. Ha pedig a szexuális aktusnak a gyermeknemzés lenne az elsődleges célja, ez azt jelentené, hogy tilos a nemi élet a házasfelek között minden olyan esetben, amikor gyermeknemzés lehetetlen (például a nő terhessége, sterilitása idején, menopausa alkalmából, illetve a climax után stb.), ami nyilvánvaló képtelenség. Ezért a mai tomista erkölcstan álláspont szerint *a nemi aktus elsődleges célja az egymásnak való lehető legtökéletesebb testi-lelki önátadás*, ezért az emberi szexualitás lényegesen (nem csupán fokozatilag) különbözik a kizárólag utódnemzésre irányuló állati szexualitástól. *A kötelező papi cölibátus egyházfegyelmi szabálya a házasság és a nemiség ágostoni felfogása alapján született meg és maradt életben.* A szexuális aktus elsődleges céljáról vallott szemlélet megváltozása azonban még nem tükröződik az egyházjogban.

Kétségtelen, hogy aki csupán az ösztönét törekszik kielégíteni a nemi aktussal, egyoldalú érdeklődésű személyiséggé válhat, és így a magasabb rendű, szellemi természetű törekvései háttérbe szorulhatnak. *Az ilyen módon folytatott nemi életnél valóban tökéletesebb és magasabb rendű a szüzesség állapota.* Az ilyen nemi életet tartotta szem előtt a keresztény erkölcstan egészen a legújabb időkig, aminek biztos jele, hogy még a XX. század első felében megjelent morálteológiai kézikönyvekben is az áll, hogy a házasság elsődleges célja a gyermeknemzés. Nem csoda tehát, hogy *a tridentinai zsinat (1546-1564) atyái is az ilyen értelemben felfogott házasságot hasonlították össze a szüzesség állapotával*, amikor dogmaként kimondták: „Ha valaki azt mondaná, hogy a házasság állapota előbbre való, mint a cölibátus, illetve a szüzesség állapota, és nem tökéletesebb és boldogabb dolog a szüzesség vagy a cölibátus állapotában maradni, mint házasságot kötni, legyen kiközösítve.” (1810. kánon) Ezzel természetesen *nem a kötelező papi cölibátus lett dogmatizálva*, hanem a fenti értelemben felfogott házaseslet állapota lett a szüzesség, illetve a cölibátus állapotával összehasonlítva.

Ha azonban *a nemi életet folytató házasfelek tudatosan törekednek* az egymás iránti testi-lelki önátadásra, vagyis ha a nemi élet az egymás iránti lelki szeretet szimbóluma s egyben fokozója (más szóval: ha a szexualitás a lelki szeretet *hatékony jele*), ebben az esetben a házasság az értelem világos működését sem korlátozza, hanem inkább kiteljesíti. Ily módon az érdeklődés és a törekvés nem szűkül le a testre, hanem nyitott marad a teljes személyiség a szellemi értékek felé is, hiszen a teljes *lelki önátadás* feltételezi a legmagasabb rendű szellemi értékek birtoklását.

Mindezekből – nézetünk szerint – az a következtetés vonható le, hogy *a papi cölibátus kötelező jellegének megszüntetése kívánatos.* Szerintünk az ily módon reformált egyházjog jobban összhangba kerül azzal a morálteológiai szemlélettel, amely szerint a nemi aktus elsődleges célja nem a gyermeknemzés, hanem az egymásnak való teljes testi-lelki önátadás.

Természetesen ilyen morálteológiai szemlélet mellett is igaz marad az a megállapítás, hogy minden nem aktusnak nyitottnak kell lennie a nemzés számára. Tehát

mindenképpen súlyos bűn az artificiális abortusz és a fogamzásgátlásnak az abortusszal egyenértékű (a már megfogamzott életet meggyilkoló) módja. A gyermeknemzés mint cél megmarad, de nem mint elsődleges, hanem mint kölcsönös testi-lelki öntadásnak *alárendelt* cél.

A fenti teológiai megfontolást kiegészítik bizonyos gyakorlati megfontolások is. Bár a jelenlegi katasztrofális méretű paphiánynak komplex okai vannak, kétségtelen, hogy jelentős számú férfi kizárólag a papi működéssel kötelezően egybekötött cölibátus miatt nem vállalja a papi hivatást. A lelkek üdvössége vitathatatlanul a legfőbb törvény a katolikus egyház számára, és nyilvánvalónak tűnik, hogy a lelkek üdve a jelenleginél jóval több pap működését tenné szükségessé.

További gyakorlati szempont, hogy a házaseletről gyakorlati, mindennapos ismeretekkel rendelkező, a házások problémáit belülről, tapasztalatilag ismerő pap a gyóntatószékben hasznosabb tanácsokat tud adni a hozzá forduló házasembereknek, mint az a lekipásztor, aki e kérdéseknek kizárólag a teológiai vonatkozásait ismeri.

Végül, de nem utolsósorban az emberi gyarlóság szempontjából is figyelembe kell venni ezt a kérdéskomplexumot. Jóllehet nem szükségszerű, hogy a cölibátusra vállalkozó pap vétson a keresztény szexuális erkölcs normái ellen, de biztos, hogy az egész életében kényszerűen nőtlen személy több kísértésnek van kitéve, mint a házas ember. A bolsevista diktatúra idején a politikai titkosrendőrség mindent elkövetett, hogy a beszerzendő célszemélynek kiszemelt papot mesterségesen megrendezett szexuális szituációkkal kompromittálja, illetve a kompromittáló helyzeteket zsarolás céljából kihasználja. Ha erre gondolunk, nem tarthatjuk sem véletlennek, sem meglepőnek, hogy a kommunista titkosszolgálatok – közvetett úton – kötelező cölibátus híveinek nézetét támogatták a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat alkalmából. Kétségtelen, hogy a kötelező cölibátus fenntartása nagyobb operatív lehetőségekkel kecsegtetett számukra...Lehetne persze azt mondani, hogy a diktatúrák kora lejárt, és ma már ez a kérdés nem időszerű. Azonban az emberi természet azóta sem változott, és az Egyház ügyének ma is sokat ártnak az emberi gyarlóság következtében elkövetett papi szexuális félrelépések. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy napjainkban, amikor a megkötött házasságok fele felbomlik, nagy erkölcsi erőt meríthetnének a házások a szintén házas katolikus papok szép családi életéből (mint ahogy nagy erkölcsi tőke a mintaszerű családi életet élő protestáns lelkészek példája is).

Ám minden gyakorlati szemponttól függetlenül, a katolikus teológus nem fedkezhetik el a cölibátus vonatkozásában sem a katolikus teológia klasszikus megállapításáról: „*Gratia nem destruit, sed supponit et perficit naturam*” („A kegyelem nem rontja le, hanem feltételezi és tökéletesíti a természetet.”) [Forrás: *Tudós-Takács János: Papi nőtlenség, vagy nőtlen papság?*]

A 2001-es *Hetekben* Benke László «*Nősülés vagy felsülés?*» c. cikkében az alábbiakat olvasni:

«A cölibátus alól a kánonjog szerint kérhető és kapható mentesítés, így elméletileg papok is házasodhatnak „törvényesen”. Gyakorlatban viszont ezt lehetetlen megszerezni: csak maga a pápa adhatja meg, II. János Pál pedig – szemben elődjével, a felmentéseket bőkezűbben osztogató VI. Pállal – rendkívül szigorú szabályozással korlátozta az engedélyek kiadását, s a nősülést minden elődjénél elérhetlenebbé tette az egyház papjai számára azzal, hogy 1979-ben a II. vatikáni zsinat ez irányú rendelkezése ellenére a papi szentség helyére bevezette a papi cölibátus szentségét. Egy, a liturgikus előírások szerint felszentelt pap örökké pap marad, a megújult szabályozás pedig a pappá szentelést örökre elválaszthatatlanná tette a cölibátustól. A nőtlenség ezzel a papi hivatás elidegeníthetetlen része lett, mentesítést pedig csak az kaphat alóla, aki bizonyítékot képes szolgáltatni: kényszer hatása alatt tett fogadalmat. A végtelenül lassú ügymenet miatt feloldozásra viszont ők is gyakran megőszülésig várhatnak.

A mentesítési kérelemmel elutasított, nősülni szándékozó lelkészek számára bizonyára nem az a leg súlyosabb teher, hogy egyházi esküvőre nem számíthatnak. A kánonjogban ellenük foganatosított szankciók – elsősorban a kiközösítés – önműködően, vizsgálat és ítélethozatal nélkül érvénybe lépnek. Nem véletlen tehát, hogy az elmúlt években több szervezetet is létrehozta, amelyek az internet kínálta lehetőségeket kihasználva küzdenek a papok házassághoz való jogáért, közülük az egyik legjelentősebb, a Vocatio elnevezésű olasz szervezet folyóiratot is kiad *Sulla strada* címmel, amelyet egy volt lombardiai falusi plébános, Lorenzo Maestri szerkeszt. „A római katolikus egyházban papok ezrei döntenek a házasság mellett, szolgálatukat viszont a kánonjog ellehetetleníti – olvasható a panasz a tizenöt éve megalakult Vocatio internetes honlapján. – Az egyházi hierarchia megtűri, ha papjai viszonyt folytatnak nővel, de nem szenvedheti, ha megháza-

sodnak. Igen sok pap ápol titkolt szerelmi kapcsolatot, ez az egyik jele az egyház súlyosbodó válságának... A cölibátus értékes kegyelmi ajándék Istentől, nem pedig kötelező érvényű feltétel a papi szolgálat betöltéséhez: akkor érték, ha szabadon lehet megélni." A honlap Olaszországban is meghonosította az Egyesült Államokban, Kanadában és Németországban már korábban elterjedt „Rent a priest” (Bérelj egy papot!) szolgáltatást, amellyel házas papokat közvetítenek ki paphiányban szenvedő parókiákra és egyházközségekbe, amelyek elfogadják a szolgálatukat.

A közelmúltban felerősítette a szabályozás enyhülését remélők bizakodását, hogy az utóbbi években a katolicizmusra áttért anglikán papok családos létükre szolgálatban maradhattak, ezzel pedig – a Sulla strada szerkesztői szerint – az egyház precedenst szolgáltatott rá, hogy a cölibátus nem kötelező érvényű a papság számára. Tavaly pedig II. János Pál május 18-i, születésnapjának beszéde is tápot adott a reményeknek, az egyházfő ugyanis fájdmánának adott hangot azokról a papokról szólva, akik már nem gyakorolják a szolgálatukat, emlékeztetve: „akit pappá szentelnek, örökké magában hordozza Krisztus egy különleges megjelenését.” Többen a klérusból „kiházásodott” papok rehabilitációjaként értelmezték, mikor a pápa arra kérte őket: maradjanak meg az egyház közösségében, megőrizve „a keresztényi összetartás kötelezettségét”. Kis engedmény, de ha figyelembe vesszük, hogy a kérdés ez idáig tabunak számított, s hogy általában már megindult folyamatot jelez, ha a pápa ilyen súlyú kérdésben óvatos kedvezményt tesz, érthetővé válik az érintettek bizakodása. A konzervatív szárny enyhülésére mutathatnak Joseph Ratzinger bíboros szavai is, amelyeket találkozásukkor egyik ismert, házas paptársának, Heinz Vogelsnek mondott: „A cölibátus nehéz probléma, s én imádkozom érted és az ügyetekért.” »

A papi nőtlenség kialakulásával kapcsolatban a fenti szerző az alábbiakat írja:

«A nyugati egyházban kötelező érvényű papi cölibátus (latinul: nőtlenség) eltörléséért síkra szálló teológusok nem mulasztanak el rámutatni: a korai egyház előjáróit nem volt gyakorlat szüzességre kötelezni. A kérdés kapcsán talán Pál a Korinthusiakhoz írt első levelének egyik verse a leggyakrabban idézett passzus: „Nincsen-e arra jogunk, hogy keresztyén feleségünket magunkkal hordozzuk, mint a többi apostolok is és az Úrnak testvérei és Kéfás?” (9,5) Mint csaknem minden vitára okot adó bibliai szöveghelyen, a katolikus, protestáns és ökumenikus fordítások itt is eltérnek egymástól, a többjelentésű gúnaika szót ugyanis mind más kifejezéssel ragadják meg: a protestánsok olvasatában a feleségét, a katolikusokéban pedig a nővérét vitte magával Péter, míg az ökumené szellemében készült fordítások mindkét kifejezés közlésével kötnek kompromisszumot. Ennél is egyértelműbb szakasz a Timotheoszhoz írt első levélben az, amelyben Pál elrendeli, hogy minden püspöknek legyen felesége. (3,2) „Az Újszövetségben egyetlen utalást sem találunk arra, hogy akár az apostolok, akár követőik számára a nőtlenség kötelező érvényű előírás lett volna – ismeri el a Katolikus enciklopédia –, Szent Pál leveleiben mégis elegendő igazolást találunk rá, hogy a szüzesség magasabb rendű elhívás”.

Csakugyan, bár a XIX. században még akadtak tudósok, így a kiemelkedő katolikus orientalista, Gustav Bickell, akik fenntartották, hogy a korai egyház előjáróinak többsége cölibátusban élt, más kutatók, elsősorban a szintén német egyháztörténész, Franz Xaver von Funk elemzései révén nézeteik végképp túlháladottá váltak. Von Funk rámutat: a jelenség a IV. századig nem volt szélesen elterjedt, noha találunk szórványos utalásokat egyházatyák – Tertullianus, Órigenész, Eusebius és Szent Jeromos – írásaiban, amelyek bizonyítják, a korai századokban is voltak a nőtlenséget önkéntesen vállaló, vagy házasságukat a hivatás érdekében felbontó egyházi szolgálók. A papi nőtlenség a Szűzanya kultuszának előtérbe kerülésével párhuzamosan nyert egyre nagyobb teret, emellett kifejezetten „evilági” előnyei is mellette szóltak: örökösök híján nem kellett megosztani az egyházi vagyont.

Az egyházatyák közül elsőként a IV. század végén (Salamisi) Epiphanius parancsol papi nőtlenséget, így a nős klerikusok házasságának felbontását is. Erre az időszakra esik az egyháztörténész Szokratész egyik beszámolója is, amelyben thesszáliai és görög püspökök vitáját örökíti meg arról, el kell-e hagyni a papoknak feleségüket. Mivel a történetben megszólaltatott Paphnutiosz püspök az ilyen esetben javasolt elválásra mint „az egyház ősi hagyományára” hivatkozik, a szövegrész eredetisége a mai napig vitatott. A papi nőtlenség törvényi szabályozását a III-IV. század fordulóján tartott elvirai zsinat hozta el, itt a zsinati atyák nőtlenségre kötelezték a klérus három szintjét: a püspököket, a papokat és a diakónusokat, hivataluk elvesztésével sújtva azokat, akik a dekrétum meghozatalát követően továbbra is házasságban éltek. A rendelkezés a gyakorlatban csak lassanként honosodott meg, ezért több esetben is megerősítésre szorult, így a Siricius pápa által összehívott 386-os római zsinaton, amelyen megtiltották, hogy a papok érintkezzenek feleségükkel, a Justinianus császár által a VI. században közzétett Corpus Juris Civilis pedig már a püspökség elnyerésének előfeltételeként tekint a nőtlenségre. A nemi aktus „tisztátalannak” bélyegzése – a rituális tisztaságot taglaló ószövetségi törvényekre hivatkozva – szintén a IV. században, I. Damasus pápa nyomán honosodott meg.

A kora-középkori egyház fellazult erkölcséről a közelmúltban is számos botránykrónika jelent meg, a korabeli klérusban burjánzó szimónia és szexuális szabadosság várhatóan hosszú ideig fog még a népszerű műfajban publikáló egyháztörténészeknek kenyeret adni. 1018-ban VIII. Benedek, a század második felében pedig VII. Gergely tett kísérletet megtiltani, hogy a papoktól fiaik örökölhessenek, végül az 1139-i II. lateráni

zsinaton születik törvényi tilalom a papi házasságra. A végső – nyugaton máig érvényben lévő – tiltást viszonylag későn, 1563-ban, az ellenreformáció szellemében összeült tridenti zsinat alatt hozták meg.

A keleti kereszténység egyházaiban némiképp másként fest a helyzet: többségükben a cölibátus nincs elrendelve a teljes klérus számára, így nem is vált ki olyan vitákat, mint a római egyházban. Némelyik keleti katolikus egyház – a görög szertartású melkiták és az antiochiai szertartású, szír nyelvű maroniták – papjai házassodhatnak. Az ortodox autokefál egyházakban a részletek tekintetében eltérő rendszabályok vannak érvényben, de valamennyiben hatályos, hogy a papok felszentelésük előtt megnősülhetnek. Püspöki tisztséget azonban csak nőtlen pap tölthet be, ezért püspököt általában a szerzetesek közül választanak.»

A sajtótájékoztatón ezen írás elején említett szinódusról az alábbiakat tudjuk meg az említett témákkal kapcsolatban:

Az elváltak és újr házassodottak áldozása, a papi cölibátus és az Eucharisztia misztériumával szembeni értetlenség – ezek voltak a médiát leginkább érdeklő és a sajtókonferencia során felmerült fontosabb kérdések.

Juan Sandoval Iniguez mexikói bíboros arról beszélt, hogy Benedek pápa mindig jelen volt az ülésen, az esti egyórás kötetlen hozzászólások során pedig elmondta benyomásait.

Francis Arinze bíboros kifejtette az egyház álláspontját az elvált és újr házassodott hívők szentáldozásáról. A törvény, amely megtiltja számukra az áldozást, nem az egyháztól, hanem Istentől származik. «Ha egy házasság érvényes Isten és az egyház előtt, ám zátonyra futott, nekünk nincs hatalmunk arra, hogy felbontsuk azt» – mondta Arinze bíboros. «Megértéssel vagyunk helyzetük iránt, más dolog viszont, hogy nem engedhetjük őket az áldozáshoz, mert új házasságuk nem tükrözi vissza a hitünk szerinti köteleket. Továbbra is az egyház tagjai maradnak, de helyzetükben nem járulhatnak az áldozáshoz. A probléma az, hogy a papok és a püspökök csak szolgák, akiknek Isten előtt kell felelniük tetteikért.»

A papi cölibátus témájával kapcsolatban, Sofron Stefan Mudry ukrán püspök hazája példáját mutatta be. Az aggasztó paphíány kapcsán javaslatok hangzottak el nős férfiak pappá szenteléséről, az ukrán püspök szerint azonban a nős férfiak pappá szentelése «súlyos társadalmi nehézségeket» okoz, kezdve azzal, hogy nem találnak lakást, hogy nem lehet áthelyezni őket egyik plébániáról a másikra, pl. iskolás korban lévő gyermekeik miatt. Ezek a helyzetek nehezen egyeztethetők össze a papi szolgálat által megkövetelt odaadással. A nős férfiak pappá szentelése probléma, nem pedig megoldás – szögezte le az ukrán püspök. A keleti egyházakban is vannak hivatásproblémák, a papoknak a család mellett nincs idejük a tanulásra, sokat kell dolgozniuk, hogy el tudják tartani a családot, olykor elválnak, más esetekben a püspöktől kérnek anyagi segítséget a család eltartásához.

Az esetleges liturgikus megszorításokkal kapcsolatos újságírói kérdésre Francis Arinze bíboros adott választ. Akkor van szükség megszorításokra, amikor a liturgiát csak részben tekintik misének, részben pedig kikapcsolódást, feltöltődést jelent.

Egy másik kérdés a keleti hagyományokkal való kapcsolatokra vonatkozott. Arinze bíboros szerint nem lenne értelme annak, hogy a keleti liturgia szokásait a latin rítusban utánozzák, vagy fordítva. Az a fontos, hogy mindenki tisztában legyen saját liturgiájával, illetve hűséggel, hittel és áhítattal ünnepeljen. [Forrás: <http://www.magyarKurir.hu/>]

A szinódus úgy fogalmazott: a papi nőtlenség «felmérhetetlen értékű ajándék», tehát fenn kell tartani. Nem tartották járható útnak a «viri probati» intézményét sem, amelynek alapján házasság, erkölcsökben feddhetetlen emberek pappá szentelhetők lennének. Elvetették azt is, hogy a cölibátus választható legyen. Nők pappá szentelése érdemben fel sem merült.

Jó tisztában lenni, hogy mindezek ellenére vannak nős katolikus papok, sőt van kimondottan közösségük is az ún. Nős Katolikus Papok Közössége, amelynek két egri egyházmegyei képviselői: Fülep Sándor és Czipo József. A z *Év* lap velük készített interjújából megtudjuk:

A Nős Katolikus Papok Közösségét 1989. május 20-án alapították, hogy a hitük, a keresztény hivatásuk erősítése céljából az egymás közötti kapcsolatot erősebbé tegyék. Évente legalább két alkalommal lelki gyakorlat és közös imádkozás végett összejönnek. Az első lelki gyakorlaton 8 nős pap vett részt, eladónak Dr. Kartall Ernőt, az egri Hittudományi Főiskola akkori rektorát kérték meg. A második összejövetelüket 1989. november 18-án tartották 11 nős pap és Dr. Kovács Endre püspök részvételével. Négy társunk más elfoglaltság miatt maradt távol, de levélben jelezték, hogy lélekben velünk vannak.

Olyan lelki közösség ez, amely a résztvevők lelki igényeit próbálja szolgálni. Olyan közösség, amely össze próbálja fogni azokat a perifériára szorult vagy szándékosan szorított megnősült papokat, akiket az egyházvezetés minden tevékenységtől félreállított, de akik a hivatásukat megőrizték. Az egyházi és állami rosszállástól félve jöttek össze, de mégis remélve jó szándékukat megértik.

Mi a közösség célja, tevékenysége? Célukat írásba foglalták s mint alapító okmányt a Magyar Püspöki Karnak levélben megküldték. Közösségük vallásos egyesület, melyet az Egyházi Törvénykönyv 215. kánonja alapján kérték regisztrálni. Püspöki referense Ács István püspök. Tagjaik a jelenlevő Kovács püspök előtt elmondták az Apostoli Hitvallást, bizonyosságául annak, hogy a krisztusi tanítást maradéktalanul elfogadják, s az összejövetel alkalmával elsősorban az egyéni és a családi életünkben az Egyház tanítói, megszentelői és pásztori küldetését kívánják szolgálni. Közösségük minden tagja kötelezőnek tekintti magára nézve az Egyházi Törvénykönyv előírásait, vállalva mindazon feladatokat, amelyeket a kánonok megengednek, illetve számunkra előírnak. Vállalkoztak az evangélium szolgálatára minden olyan területen, ahol az emberek üdvözítését szolgálhatják, továbbá minden feladatra, melyre az illetékes főpásztor megkéri őket. Ilyenek: aktív szerep vállalása az egyházi közéletben, az alakuló egyházi és vallásos egyesületekben; közreműködés az egyházi szolgálatban: hitoktatás, jegyesoktatás, betegellátás, igehirdetés stb. Céljuk elsősorban lelkipraktikák tartása a nős papok és családtagjaik számára, akiket ismeretük szerint soha nem fogtak még össze Magyarországon. Céljuk az is, hogy a megnősült papok az egyházi lehetőségeken belül tudásuk legjavát továbbadják, kamatoztassák egymás számára, de minden Istent kereső ember számára is. A mai lehetőségek, sőt igények sürgetik az Egyházat a megfelelően képzett emberek bevonására.

Hogy hány nős pap van és ezek mekkora része őrizte meg hivatását (azaz szeretne családos papként tovább működni)? Hányan léptek be a Közösségbe? A Katolikus Almanach II. kötetében Gál professzor közlése szerint 1951 és 1984 között a papság soraiból kivált 237 fő, melyből egri egyházmegye 36 fő. Az amerikai Katolikus Magyarok Vasárnapjának 1990-es évkönyvében P. Dr. Szántó Konrád OFM azt írja, hogy 1950 óta nősülés és egyéb okok miatt kb. ötszázal csökkent a magyarországi papság létszáma, összesen pedig az 1951-es 3966-ról 1985-ig 2630-ra. Az egri egyházmegyében 18 főről tudnak, ebből 15-en tagjai a Nős Katolikus Papok Közösségének. Szinte mind megőrizte hivatását és kb. 50%-uk szívesen működne családosként is, ha engedélyeznék. E közösségek létszáma egyre növekszik, de inkább idősebbek vannak, mint fiatalok.

A Nős Katolikus Papok Nemzetközi Szövetsége 5 éve alakult Párizsban és 15 ország 20 társulását fogja össze. A Nemzetközi Szövetség adataiból lehet megtudni, hogy a világon 80 ezer nős pap van, ez az Egyház papjainak kb.20 %-a.

Az nyilvánvaló, hogy jól felkészült és alkalmas fiatalok nagy százaléka a cölibátus miatt nem vállalja a papi hivatást. A már felszentelt vagy még fel nem szentelt, de teológiát végzett papoknak, fiatal embereknek is 20-25%-a megnősül. Fülep Sándor saját tapasztalatából a következőket mondta:

«1971-ben, amikor az ordináriusomhoz mentem bejelenteni a nősülési szándékomat, az akkori egyik érseki irodavezető úr (még ma is az!) azt kérdezte, hogy "nem tudja ezt megoldani másképpen? Miért kell rögtön megnősülni?" Az is keserű tapasztalataim közé tartozik, hogy a magas klérus lépten-nyomon szemet huny a papi félrelépések, a papi szeretők esetében. A 6 éves papi szolgálatom alatt mindössze egy előljáróm volt, aki valóban papi tisztaságban élt (nem csak nőtlenségben!), a többiek között volt egy homoszexuális, azonkívül mindegyiknek volt szeretője és gyermekei (nem is egy anyától). Ezeket a problémákat már korábban is felvettem Egerben, melyre az érseknek az volt a válasza, hogy az Egyház – szerk.: azaz felső egyházvezetés – ennek ellenére ragaszkodik a cölibátushoz. A cölibátusban a papnak el kell égnie, vállalnia kell azt is, hogy félelmes, agglegény maradjon. A papi félrelépések, a szerető nem old meg semmit, az is áldozat a pap részéről, hisz a teljességet Krisztus adja meg a halál után. (Ha jól értettem, szerinte azért áldozat a szerető, mert az nem feleség! Vagyis nekünk, nős embereknek jobb. Nekik 'csak' szeretőjük van.) Aki félrelépett, azt az Egyház bűnbánattartásra kötelezi, fejezte be beszélgetésünket az érsek úr.»

Czipó József tudomása szerint általánosan egyáltalán nem mondható, de tudomása van több papról, akinek van gyermeke. Ők nem vállalják a nyilvános felelősséget. Kitudódik róluk előbb-utóbb.

Fülep Sándor kijelentette még, hogy soha nem tudta megérteni és elfogadni a cölibátus mindenkiféle értékének a hangsúlyozását. Hangsúlyozta, hogy: «a cölibátus az evangéliumi tisztaság egyik megélési formája. De a tisztaság nem a moralisták által hangoztatott szűzi állapotot jelenti. Jézus azt mondta a tanítványainak: «Ti már tiszták vagytok a tőlem kapott tanítás által» (Jn 15,3). A paráznaság sem egyszerű szexuális félrelépést, hanem átfogóbb Istentől való elfordulást jelent, már az Ószövetségben is. A szentírás nyelvén tiszták az Istenhez tartozók, a szeretetben önmaguk fölé emelkedők. A Hegyi Beszéd hatodik ígérete nem a cölibátus privilégiuma. A tökéletességre mindnyájan hivatva vagyunk, s annak az evangéliumok szerinti mértéke a szeretet. Nem lehet azt mondani, hogy ez vagy az az életállapot tökéletesebb. Az tökéletesebb, ahol jobban megvalósul a szeretet. A tiszta szívű anyák és apák legalább ugyanúgy az Istenhez tartozás állandó jelei és tanúságtevői, mint a tiszta szívű papok.

Azzal érvelnek, hogy Jézus is nőtlén volt. Ez, és Pál apostol egyeseknek szóló ajánlásai (1Kor 7) a nőtlenségre hivatottak számára nyújt eligazítást. Viszont sehol nincs utalás a papi hivatás és a nőtlenség kötelező összekapcsolására. Ellenkezőleg, az ősegyház gyakorlata és Pál apostol útmutatásai éppen a keresztény házasságban való kipróbáltságot sorolják a papi hivatás feltételei közé. "A püspöknek ugyanis kifogástalannak, egyszer nősültnek kell lennie." (1Tim 3,2) "Saját házában legyen jó gazda, aki gyermekeit fegyelemre és

tisztességre fogja. Aki ugyanis tulajdon házában nem jó gazda, hogyan is tudná gondját viselni Isten Egyhá-
zának?" (3,4) "A diakónus legyen egyszer nősült, gyermekeinek és otthonának jó előjárója." (3,12) "Az egy-
házi előjáró egyszer nősült férfi, akinek gyermekei hívők és könnyelmű étellel vagy engedetlenséggel nem
vádolhatók." (Titusz 1,6)

Azt, hogy egy pap melyik életformában tud hatékonyabban működni, hol tudja jobban megvalósítani a szere-
tetet, ezt neki szabadon kellene eldöntenie. Ma viszont ha hivatásom van és pap akarok lenni, akkor ha tet-
szik, ha nem, vállalni kell a cölebsz életformát. Pedig az Egyházjog 219. kánonja kimondja: "Az összes Krisz-
tus-hívőknek joguk van ahhoz, hogy életállapotukat minden kényszertől mentesen válasszák meg."

Arra a kérdésre hogy «hogyan lehetne megváltoztatni az egyházvezetésnek azt az eretnokségét, hogy a nem
szentség cölibátust a szentség házasság fölébe helyezik, még azon az áron is, hogy a papoktól fogant gyer-
mekek félárvaként nőjenek fel?» így válaszol Fülep Sándor: «Azt talán nem mondanám, hogy eretnokség [...] Nehéz válaszolni. Sajnos a nőtlen emberektől nagyon messze áll a gyermek, a gyermeknevelés, annak összes
örömeivel és gondjával.

Czipó József az alábbiakkal egészítette ki nős papkollégája által elmondottakat: «Kell, hogy legyenek
nőtlen, cölibátusban élő papok, szerzetesek. De nős embereket is szenteljenek pappá. Erre konkrét pozitív
példák görögkatolikus testvéreink.

A félárva gyermekek is Isten gyermekei. Értük - ha az egyházvezetés magára vállalja annak ódiáját, hogy
tudva létükről hagyja apjukat tovább működni - maga az egyházvezetés ad számot Isten előtt. Vajon mi lesz
a véleménye egy-egy ilyen gyermeknek az apjáról, a vallásról, az Egyházzal? Súlyos kérdés!»

Fülep Sándor szerint a hivatalosan nem nős papok, akiknek gyermekeik vannak, békében működnek
egyházközségükben. A tapasztalata szerint kevés azoknak a papoknak a száma, akiket a gyermek jövedele
kényszerít házasságra. Szerine azok, akik semmibe véve a tisztaság, a papi cölibátus kötelezettségét, kapcso-
latot, vagy kapcsolatokat tartanak fenn, és azt egy fogant élet "megzavarja", nem biztos, hogy házassággal
igyekeznek bűneiket jóvá tenni. Éppen azért él szexuális életet, mert ezt a laza erkölcsi értékrendje megen-
gedi. A másik, hogy a nős papok nagy részénél nem föltétlenül a házasságkötési szándék volt az oka a papi
keretből való távozásnak. Sokaknál a pártállam, a magas klérus, a konzervatív főnök stb. volt ennek a folya-
matnak az elindítója. De több olyan nős pap van, aki "szépen" nősült.

Amióta II. János Pál volt a pápa, nem adtak, s ma sem adnak engedélyt papoknak egyházi esküvőre.
Ennek ellenére teljes értékű szentségi házasságnak tudják-e tekinteni az azóta megnősült papok a házassá-
gukat? Erre a kérdésre így válaszol szintén Fülep Sándor: «[...] egyértelmű igennel válaszolok. A házasság-
ban a felek Isten előtt tesznek hűségesküt, mely meggyőződésem szerint akkor is szent és kötelez, ha az
egyházvezetés ebben nem óhajt részt venni. Ha egy férfi és egy nő a teremtő Isten akaratát követve ígér
egymásnak hűséget, nem hiszem, hogy az Isten visszavonná kegyelmét az egyházvezetés távolmaradása mi-
att.

Czipó József ez még megtoldotta: «Igen! Hűséget egymásnak, Istennek, nemcsak az Egyház hivatalos képví-
selője előtt tehet az ember. Amint más vallású, akár ateista ember is üdvözülhet, ha lelkiismerete szerint be-
csületben élt, miért zárhatnánk ki annak a lehetőségét, hogy egy egyházi - és nem evangéliumi! - törvény
által akadályoztatott házasságkötés Isten előtt szent, őszinte, szentségi házasság, Isten teremtő munkájának
folytatása legyen?!» [Forrás: <http://bocs.hu/eletharm/ev/ev01425.htm>]